

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania P. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczeń społecznych,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 7 maja 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 5 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**2. zasądza od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego
kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 5 grudnia 2018 r. oddalił apelację wnioskodawcy P. K. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 24 stycznia 2018 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 10 czerwca 2014 r. stwierdzającej, że do wnioskodawcy z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w Polsce ma od dnia 1 stycznia 2014 r. zastosowanie ustawodawstwo polskie.

Sąd Apelacyjny w motywach orzeczenia podniósł, że z informacji uzyskanych od strony słowackiej w związku z wszczęciem przez polski organ rentowy procedury określonej w art. 16 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu

Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE. L. 284 z dnia 30 października 2009 r., dalej jako rozporządzenie wykonawcze) wynikało, iż praca wnioskodawcy, prowadzącego działalność gospodarczą w Polsce, wykonywana przez niego na podstawie umowy o pracę zawartej ze słowacką firmą M. s.r.o. w C. była świadczona przez 10 godzin w miesiącu za wynagrodzeniem w kwocie 40 Euro, wobec czego miała charakter marginalny w rozumieniu art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego. Na tej podstawie polski organ rentowy w piśmie z dnia 25 marca 2014 r. wydał decyzję tymczasową, ustalającą, że właściwym ustawodawstwem dla wnioskodawcy od dnia 1 stycznia 2014 r. jest ustawodawstwo polskie, ponieważ praca marginalna na terenie innego państwa członkowskiego nie może być brana pod uwagę do celów określenia właściwego ustawodawstwa według zasad określonych w art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) z dnia 29 kwietnia 2004 r. nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004/166/1, dalej jako rozporządzenie podstawowe). Słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie zgłosiła sprzeciwu co do ustaleń decyzji tymczasowej. Wobec tego zaskarżoną decyzją polski organ rentowy prawidłowo stwierdził, że wobec wnioskodawcy właściwe jest ustawodawstwo polskie. Wyczerpany został zatem tryb przewidziany w art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia wykonawczego i tym samym ustała kolizja systemów obu państw członkowskich. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w okolicznościach faktycznych tej sprawy, w których wnioskodawca stosownie do podpisanej umowy miał pracować 10 godzin w miesiącu za wynagrodzeniem w kwocie 40 Euro, stanowiącym równowartość około 145 zł, zasadne było stwierdzenie przez Sąd Okręgowy, iż zatrudnienie na terenie Słowacji miało charakter marginalny. Nie zachodzi przy tym nieważność postępowania ze względu na pozbawienie pracodawcy wnioskodawcy, tj. spółki M. s.r.o., jako zainteresowanego, możliwości obrony swoich praw (art. 477¹¹ § 2 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c.) bowiem niniejsza sprawa nie dotyczy ważności samej umowy między wnioskodawcą a tym pracodawcą, tylko ustalenia właściwego ustawodawstwa. Tym samym pracodawca nie jest stroną tego postępowania.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł wnioskodawca, zaskarżając go w całości oraz wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku, poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz zaskarżonej decyzji organu rentowego i o przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpatrzenia, a także o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego w związku 16 ust. 2 i 4 rozporządzenia wykonawczego, przez jego niezastosowanie i uznanie, że skarżący od dnia 1 stycznia 2014 r. podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, mimo wykonywania pracy najemnej na Słowacji i prowadzenia działalności na własny rachunek w Polsce oraz obowiązywania normy kolizyjnej wskazującej na pierwszeństwo ustawodawstwa państwa miejsca wykonywania pracy najemnej; 2) art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego, przez jego zastosowanie, mimo że Sąd nie miał kompetencji do oceny charakteru pracy najemnej skarżącego na rzecz M. s.r.o.

Skarżący zarzucił także naruszenie prawa procesowego, mającego istotny wpływ na wynik sprawy - art. 233 § 1 k.p.c., przez niedokonanie wszechstronnej analizy całego materiału dowodowego sprawy, w szczególności pominięcie niezachowania wymaganego trybu przez organ rentowy w celu wyjaśnienia wątpliwości, co do marginalnego charakteru jego pracy, a także jego aktualnego statusu ubezpieczeniowego w zakresie podlegania słowackiemu systemowi ubezpieczeń społecznych i mimo nie wyjaśnienia tej kwestii uznanie, że zaskarżona decyzja wydana została w granicach prawa, - art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 i art. 477¹¹ § 2 k.p.c. polegającego na nieuwzględnieniu przez Sąd Apelacyjny nieważności postępowania, wywołanej pozbawieniem możliwości obrony przez pracodawcę słowackiego swoich praw jako zainteresowanego w sprawie.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na oczywiste uzasadnienie skargi, o czym świadczy nieprawidłowa ocena Sądu drugiej instancji, że przeprowadzone przez polski organ rentowy postępowanie było realizacją przepisów o koordynacji systemów, podczas gdy „organ rentowy nie

przeprowadził w sposób prawidłowy postępowania wyjaśniającego z instytucją słowacką w zakresie, który pozwoliłby ustalić istotne dla sprawy okoliczności, tj. marginalny charakter pracy najemnej”. Sąd Apelacyjny „oparł się w istocie wyłącznie na tym, że organ słowacki nie wniósł żadnych zastrzeżeń, nie bacząc na to, że tryb postępowania organu polskiego był niezgodny z art. 16 rozporządzenia wykonawczego”. Tymczasem brak jest jakichkolwiek dowodów świadczących o tym, że organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające z instytucją słowacką w zakresie ustalenia marginalnego charakteru wykonywanej tam pracy. Zdaniem skarżącego, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia również naruszenie przez Sąd Apelacyjny „przepisów procesowych przez pominięcie w postępowaniu sądowym słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego i niedostrzeżenie, że doszło do nieważności postępowania i nieuwzględnienia tego zarzutu”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jednym z koniecznych elementów skargi kasacyjnej jest, jak wynika z art. 398⁴ § 2 k.p.c., wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się, jak wielokrotnie wyjaśniano w orzecznictwie Sądu Najwyższego, z przesłankami rozważanymi przez ten Sąd podczas tzw. „przedsądu”, a więc na posiedzeniu, którego przedmiotem jest przyjęcie lub odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Przesłanki te określone są w art. 398⁹ § 1 k.p.c. i tylko one podlegają badaniu w tej fazie postępowania, a przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje wtedy, gdy zachodzi choćby jedna z nich. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania winno zatem koncentrować się na wykazaniu istnienia takiej przesłanki, przy czym treść tego uzasadnienia nie może być dowolna, bo konieczne jest oparcie jej na argumentacji jurystycznej. Pozostaje to w ścisłym związku z modelem skargi kasacyjnej, w którym rozpoznanie skargi następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w

art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarga kasacyjna opiera się na przesłance nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) oraz oczywistego uzasadnienia skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak przyjąć, że powyższe przesłanki zachodzą w rozpoznawanej sprawie.

Jeżeli przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona, powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860).

W skardze kasacyjnej nie ma uzasadnienia wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania w powyższym rozumieniu, ponieważ w oparciu o wyczerpujące uzasadnienie Sądu drugiej instancji deklarowana w skardze kasacyjnej oczywista zasadność środka odwoławczego nie ma postaci kwalifikowanego naruszenia art. 16 rozporządzenia wykonawczego, widocznego na pierwszy rzut oka. Postępowanie wytyczone przez art. 16 tego rozporządzenia zostało ukształtowane w inny sposób niż uważa wnioskodawca. Z art. 16 ust. 2 rozporządzenia

wykonawczego *expressis verbis* wynika bowiem, że ustalenie ustawodawstwa ma nastąpić „niezwłocznie”. Przepis ten zastrzega, że takie wstępne określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa ma charakter tymczasowy, a instytucja, która dokonała ustalenia informuje wyznaczone instytucje każdego państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca, o swoim tymczasowym określeniu. Nawiązując do twierdzeń skarżącego mających przemawiać za oczywistością skargi kasacyjnej, z przepisu tego nie wynika, że polski organ rentowy był zobowiązany do przeprowadzenia „skrupulatnego postępowania wyjaśniającego z instytucją słowacką” co do warunków jego zatrudnienia. Taka potrzeba komunikacji między instytucjami ubezpieczeniowymi zachodzi dopiero wówczas, gdy wystąpi „brak pewności co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa”, a między zainteresowanymi instytucjami dojdzie do „rozbieżności opinii”. Rozporządzenie wykonawcze stanowi, że w takim wypadku „podmioty te starają się dojść do porozumienia”, a „ustawodawstwo mające zastosowanie do zainteresowanego jest określone na mocy wspólnego porozumienia”. W rozpoznawanej sprawie Zakład Ubezpieczeń Społecznych i jego słowacki odpowiednik byli zaś zgodni, że wnioskodawca powinien podlegać ubezpieczeniu społecznemu w Polsce bowiem słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie wniosła zastrzeżeń do decyzji ustalającej tymczasowo jako właściwe ustawodawstwo polskie. Analizując akta sprawy trudno zatem stwierdzić, że komunikacja między instytucjami polską i słowacką odbyła się z naruszeniem art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Stąd nie ma racji skarżący zarzucając, że uchybienie temu przepisowi jest oczywiste, co oznacza, że nie ma podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Z kolei uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w zakresie przesłanki nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) nie spełniło wymogu wykazania istnienia tej przesłanki bowiem trudno za wywód prawny uznać lakoniczne twierdzenie skarżącego o „nieważności przepisów procesowych”, pozbawione jakiegokolwiek konkretyzacji tych przepisów, jak też jedynie śladowe zasygnalizowanie, że chodzi o pominięcie pracodawcy słowackiego jako zainteresowanego, mające świadczyć o „pozbawieniu go możliwości obrony praw w toku niniejszego postępowania”. Ponadto w

orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wstępnym warunkiem nieważności postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c., tj. pozbawienia strony możliwości obrony swych praw, są uchybienia formalne sądu, w wyniku których strona pozbawiona zostaje możliwości brania udziału w sprawie oraz zgłoszenia twierdzeń faktycznych wniosków dowodowych i zarzutów. W sprawie nie zachodzi nieważność postępowania w tym znaczeniu. W myśl bowiem art. 477¹¹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c., zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Zgodnie z zasadą terytorialności, chodzi w tym przepisie o prawa i obowiązki wynikające z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych (zob. art. 6 ust. 1 *in principio* ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266), stąd nie ma on zastosowania do praw i obowiązków wynikających z porządków prawnych innych krajów członkowskich Unii, o których rozstrzygają odpowiednie organy tych krajów wedle obowiązującego w nich prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 września 2016 r., I UZ 14/16, LEX nr 2153430; z dnia 6 września 2016 r., I UZ 13/16, LEX nr 2139243; z dnia 21 listopada 2016 r., II UK 735/15 i II UK 734/15; niepublikowane oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 297/15, LEX nr 2120892 czy z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375). A zatem nieuprawnione i bezskuteczne procesowo byłoby wezwanie pracodawcy słowackiego skarżącego jako zainteresowanego.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej argumenty, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 k.p.c.